

Chetité

Původ:

Už kolem roku 1900 př. n. l. se dostali Chetité v první vlně stěhování indoevropských národů do východní Anatólie: jsou spolu s Churrity údajně nejstarším indoevropským národem, který se dostal na Přední východ, kde se asimiloval a pokusil se zakládat mocné říše. Původně se prý Chetité dělili na tři různé jazykové skupiny, potažmo i na tři politické okruhy, jež se pak spojily do jednotného státu. Zcela nesprávnými se ukázaly být teorie vycházející z Bible, že Chetité byli původním obyvatelstvem dnešního Turecka a Sýrie. Chybný je názor některých tureckých historiků, že Turci jsou přímými potomky Chetitů a že se turečtina vyvinula z chetitštiny. Někteří vědci zastávali názor, že se jejich pravlast nacházela u Kaspického moře, odkud se obyvatelé v několika vlnách dostali do Malé Asie. Jiní historici zastávají názor, že Chetité přišli z Balkánu.

Starochetitské období:

Za zakladatele je považován Labarnaš (či Tabarnaš) v 17. st. př. n. l. Realita tohoto mytického vladaře, je soudobými odborníky odmítána. První vladař, o kterém máme záznamy je Chattušiliš I. (cca 1640 př. n. l., jeho jméno doslova značí muž, jenž pochází z Chattuše). Ten ovládl střední Anatólii a výboji se mu podařilo obsadit severní Sýrii. Největším úkolem tohoto panovníka bylo vymanit se z malého území a pokusit se rozšířit do úrodných oblastí středního toku Eufratu a Tigridu. Stejným směrem se upínala politika i jeho nástupce Muršiliše I. (cca 1620 – 1590 př. n. l.). Jemu se podařilo chetitský stát posunout mezi velmocenské státy. Aby svoji pozici upevnil, vytáhl před polovinou 90. let 16 st. př. n. l. v širokém koridoru mezi Eufratem a Tigridem na jih. Vyplenil mnohá města a vrcholem bylo dobytí Babylonu r. 1594 př. n. l. Tím v podstatě ukončil vládu Starobabylonské říši a nechal ji na pospas dalším nájezdníkům (viz. přednáška 8. 12. 2011).

Kmeny, které napadaly asyrskou i babylonskou říši, však komplikovaly další rozvoj. Po Muršilišově smrti se říše uzavřela ve své anatólské náhorní plošině a bránila se nájezdům kmenů, např. Kaškové. Zoufalý stát se navíc zahlíbil do intrik a občanských válek. Panovník Telupinu (zřejmě až po r. 1500 př. n. l.) chtěl, co nejrychleji stát vymanit z již téměř stoleté krize. Částečně omezil moc panovníka, tím že ustanovil shromáždění aristokratů – pankuš (zachovalo se i v pozdějším období, např. perská či parthská říše

podobný systém využívaly), které částečně mělo rozhodovací pravomoci ve státě, dále upravil zákon o nástupnictví na chetitský trůn.

Přesto po jeho smrti nedošlo k urovnání situace v Chetitském státě. Panovníci ovládali pouze neveliké území kolem hl. města Chatušaš a i nadále byly vedeny spory o nástupnictví. Hl. město dokonce bylo dobytý a osud říše visel na vlásku (situace se velmi často přirovnává k téměř keltskému dobytí Říma)

Novochetitské období

Šuppiluliumaš I. (1370 -1330 př. n. l.)

Opět sjednotil města ve střední Anatolii, vyhnal Kašky, podařilo se mu upevnit stát v původních hranicích v době Muršiliše I. Dlouhá vláda, po kterou byl u moci, mu umožnila se soustředit i na další výboje.

Expandoval směrem k Sýrii, kde se utkal s churitským státem Mitanni, a ten porazil. Následně postupně obsazoval městské státy v celé střední a severní Sýrii. V Egyptě v té době vládl Achnatok, který měl dosti starostí se svou vlastní reformou, a tudíž zahraniční politika nebyla v jeho zájmu. Šuppiluliumaš tak mohl bez obav upevňovat svoji moc.

Jeho nástupce Muršiliš II. (1329 – 1300 př. n. l.) pokračoval v politice neustálé expanze. V době tohoto vladaře měla podobu kořistnických nájezdů, obdobných např. u asyrských vladařů, vše cenné, včetně obyvatelstva, se z dobytých území odvezlo do samotné říše. Ti byli usazeni na královském území, ale také na strategických bodech. Např. tam, kde bylo potřeba posílit osídlení.

Muvatalliš (někdy označován také jako Muvatalliš II. (1295 – 1272 př. n. l.) vládl v době, kdy se dostal z vlastních vnitřních problémů Egypt a svoji moc opíral o jednoho z nejsilnějších panovníků, a to Ramesse II. Obě říše se dostaly do velmocenského sporu o oblast Levanty a někdy kolem r. 1274 př. n. l. se vojska Chetitů a Egyptanů střela v bitvě u Kadéše. Z bitvy vzešel jako vítěz Muvatalliš, ale svého postavení nedokázal využít.

Nástupce Muvatalliše jeho mladší bratr Chattušiliš III. (1274 – 1250 př. n. l.) svého bratra sesadil. Sám byl velmi výraznou a silnou osobností. Mocenské spory s Egyptem se mu podařilo vyřešit za pomoci mírové smlouvy (cca 1270), kdy si Chetitě si udrželi moc severně od Kadéše a Egyptané zase jižně od Kadéše. Ve smlouvě obě strany zakotvily vzájemné respektování vnitřních systémů nástupnictví a vzájemnou pomoc

proti vnitřním i vnějším nepřítelům obou států. Smlouva je unikátní především v tom, že oba vladaři a státy vystupují jako rovnocenní partneři.

Po smrti Chatušila došlo k postupnému úpadku mocenské sféry, nárůst moci zaznamenala Asýrie, která postupně Chetity zatlačila do Anatólie.

Hospodářství a společnost

Obyvatelstvo bylo v době chetitské říše rozděleno fakticky na tři skupiny obyvatelstva.

1. Svobodné obyvatelstvo (vyšší úředníci, aristokracie, kněžstvo)
2. Částečně znevlněné obyvatelstvo (vojáci, pracovníci na hospodářství královské rodiny a vysokých vrstev).
3. Nevolníci a otroci

Částečně znevlněné obyvatelstvo bylo v podstatě svobodné, ale část doby museli pracovat na královském či chrámovém pozemku.

Mezi znevlněné obyvatelstvo patřili v podstatě především obyvatelé cizích oblastí a států, kteří byli do říše zavléknuti. Jednalo se tak především o řemeslníky. Chrámový a královský majetek patřil do nezczitelného itineráře, a byl tak pro obyvatele chetitského státu nezczitelný.

